

Tomislav
Premerl

Kada kritika postaje teorija

TOMISLAV ODAK, Arhitektonske kronike,
Zagreb, UPI-2M, 2009., 237 str.,
ISBN 978-953-95098-9-5

Stvaralački je duh uvijek nemiran, uvijek traži odgovore, ali još češće postavlja pitanja. Da bi odgovorio na postavljena pitanja, arhitekt se najčešće prihvaća pisanja. Jer sam je kao stvaralac prvi kritičar svoga djela u prvom redu, ali i kritičar vlastite stvarnosti i okružja u kojem kao graditelj djeluje. I Tomislav Odak nije se u svoj svojoj skromnosti mogao oteti tom porivu. Morao je pisati.

Jer pisana je riječ kreativan i odgovoran čin. Govoriti o arhitekturi, posebno kao agilni graditelj, duboko je etički čin. Pisana je riječ neizostavni dio prostornoga stvaralaštva čije poslanje obvezuje. Arhitektura je znatan dio kulture i ona nosi kontekst povijesnog razvoja misli i stvaralaštva, otkriva svijet i prostore u njemu, ali otkriva i bezgranične prostore duha. Autorovo je htijenje da prostorni i likovni problemi povijesti i sadašnjosti ostanu kritički zabilježen dio naše kulturne stvarnosti, koja će već sutra biti povijest, ali i stvaralački poticaj budućnosti. Ovaj veliki zadatak Odak ostvaruje skromno, gotovo intimno, ali ipak ne mogavši obuzdati poriv za njihovim objavljivanjem. Otvorenost i javnost rada, koje autor u svom cjelokupnom arhitektonskom djelovanju iskazuje, neizostavne su pretpostavke i za kritičko razmišljanje o arhitekturi u formi pisane riječi. Kao ozbiljan kritičar Odak je uvijek potkrijepljen teorijom, a i sam svojim tekstovima otvara teorijska pitanja, pa i teorijske zaključke. Simbioza prakse projektanta, kritičara i teoretičara kod Odaka se pokazuje kao jednostavno i prirodno jedinstvo stvaralačkog integriteta.

Odak svojim “zapisima” jasno pokazuje tezu da arhitektura kao prostorni izraz traži svoju potvrdu i svoj oslonac u pisanoj riječi isto kao što i pisana riječ teži uzajamnoj vezi s realitetom oblika, stalnih znakova našega javnog i intimnog života. U ovoj uzajamnosti, u neprekidnoj materijalizaciji stanja duha bavljenje arhitekturom gotovo i nema granica, jer mu je pretpostavka sloboda misli i javnost rada.

Odak i u svojoj skromnosti nije zaboravio da pisana riječ uz oblik ima snagu da otkrije, izbori i čuva istinu. Samo i riječ i oblik treba razumjeti na njima primjeren način. Pisana riječ, dakle, neizostavan je dio arhitekture i njene svrhovitosti, ona je prostor Odakovih, ali i naših misli. Znamo da ostaju samo djela, a pisana riječ, kao i arhitektura, to jest.

Arhitektonske kronike Tomislava Odaka u izdanju UPI-2M vrijedna je i svrhovita publikacija u našoj oskudnoj arhitektonskoj publicistici, tim više jer dolazi iz pera prominentnog i djelom bogatog arhitekta koji nam je u naslijeđe ostavio zapaženo i markantno djelo obogatitviši historiografiju naše arhitektonske suvremenosti. Za knjigu izašlu posthumno (Odak je umro 16. III. 2009.) moramo zahvaliti izdavaču i u prvom redu uredniku i piscu pogovora Vladimiru Mattioniju, koji je prikupio, strukturirao i uredio Odakove objavljene tekstove, ali i neke neobjavljene zapise. *Arhitektonske kronike* nastajale su posljednjih dvadeset pet godina, a strukturirane su kronološki, čime je pokazan i tijek interesa i razmišljanja autora o problemima koji su ga interesirali i intrigirali. Odak u svojim razmišljanjima nije mogao izbjeći prepoznavanje čvrstog temelja, načela i kriterija koje je nalazio u vrijednostima naše moderne arhitekture međuratnog razdoblja, kao i

spoznaje i teorije svjetskih autoriteta, da bi tek s te pozicije mogao raščlanjivati burne događaje oko postmoderne i kasnijih perturbacija do tzv. pluralizma današnjeg trenutka. Ipak, Odak nije olaki zagovornik brzopletih promjena. I sam kao plodan autor i sudionik u građenju novih izmijenjenih stanja, on promatra s oprezom i zavidnom kritičnošću, nastojeći i u novome otkriti suštinu arhitektonske kreacije, ono što je bit svake prave arhitekture.

Studijama i kritikama iz osamdesetih i početka devedesetih godina Odak iskazuje neutemeljenost postmodernizma u našoj tradiciji, tumačeći to implicite tekstovima na granici zapisa, ali i ozbiljne teorije. Te tekstove, i mi sudionici tih zbivanja, vidimo danas kao ozbiljna svjedočanstva vremena. Odakova načela i kriteriji uz bogatu arhitektonsku praksu prava su i dobronamjerna, studiozna kritika arhitekture koja hrabro ukazuje na mnoge negativne strane razmatranih djela i ideja, vodeći računa isključivo o suštini arhitekture kakvu Odak shvaća, to jest arhitekturu s njenim neprolaznim vrijednostima.

Knjiga *Arhitektonske kronike* čini se tako kao živa povijest vremena koje živimo, ali i putokaz vremenima koja slijede u tijeku složene povijesnosti arhitekture. ×